

ORAVECZ IMRE

Kaliforniai fürj

(REGÉNYRÉSZLET)

30

A vasútállomás utcáját Santa Barbara Streetnek hívták. A toledóiak a második mellékutcáig követték rajta Mrs. Laurent. Ennek Davis volt a neve. A burd, egy kétszintes, nyurga épület a saroktelken állt, és Davisről szolgált a kapuja. Bementek, és az emeleten kivettek két szobát, Istvánék egy nagyobbat, Murányiék egy kisebbet. Mikor megtudták, mennyit kell fizetni egy napra, elsápadtak, de azal vigasztalták magukat, hogy csak rövid ideig lesznek itt, addig, amíg nem találnak megfelelő lakást.

Lepakoltak. Mrs. Lauren megmutatta, mi hol van. Kiderült, hogy özvegy, így egymaga a gazda. Hideg vacsorát kaptak. Szívesebben ettek volna már valami meleget, de némán, zokszó nélkül elköltötték. Rajtuk kívül még ketten ültek a földszinti ebédlőasztalnál, férfiak, amerikaiak. Kölcsönösen bemutatkoztak egymásnak. Evés után megtisztálgodtak, és gyorsan lefeküdtek. A szobában csak három ágy volt. Egybe István, Anna és a kis Ilon feküdt, egybe Imruska és Jancsika, egybe pedig Bözsike magában. Ki sem csomagoltak, csak a legszükségesebb holmikot vették elő. Fáradtak voltak, kimerültek. Olyannyira, hogy a ház két nagy újdonságát, a villanyvilágítást és a vezetékes vizet is közömbösen vették tudomásul.

Mielőtt István lekapcsolta volna a lámpát, lement az udvarra, hogy a félhajas oldalpajtába tolja a biciklijét. Mrs. Lauren mondta ugyan neki, hogy felesleges, úgysem lopja el senki, meg különben sem lehet kulcsra zárni a pajtaajtót, de ő csak betette. Nem öltözött fel, csak nadrágot rántott az alsónadrágjára, mégsem fázott. Meleg volt, langymeleg, enciánkék a csillagos ég, buzgón ciripeltek a tücskök, és valami ismeretlen, fűszeres virágillat terjengett a levegőben.

Jól aludtak. Ilon csak egyszer riadt fel sírva, de Annának sikerült szoptatással újból elaltatnia. István hajnalban egy madár hangjára ébredt. Először bosszankodott, hogy nem hagyja aludni, de aztán inkább örült, mert úgy találta, hogy szépen énekel. Nem nyitotta ki mindjárt a szemét. Így, csukott szemmel feküdt még egy kicsit, próbálta kitalálni, milyen madár lehet. Pintyre vetett, bár kanárira is gondolt, arra is emlékeztette vidám, önfeledt hangja. Zajt hallott. Kinyitotta a szemét. A szobában világos volt, mert kint már megvirradt. Anna okozta

a zajt, már felkelt, és megkezdte a kicsomagolást. István köszönést intett neki a kezével, Ilonra igazította a takarót, leszállt az ágyról, és az ablakhoz lépett, hogy megnézzé a hajnali énekest. Nem látta a madarat, megpillantotta viszont feltehető rejtekét, egy narancssal tele narancsfát, és ettől még jobb kedve lett. A fa a szomszéd telken állt, de olyan közel a kerítéshez, hogy a korona egy része átnyúlt Mrs. Lauren udvara fölé, egyenesen az ablak alá.

A madár megláthatta, mert elhallgatott, a narancsfa viszont továbbra is látható volt. István gyönyörködött benne egy darabig, aztán felemelte a tekintetét, és elnézett a házak felett, számítása szerint déli irányba. Távolság, a házakon túl különös, magas, hosszúkás, kopár, szürke hegy zárta le a látóhatárt. Úgy festett, mint holmi óriási méretű sóderhalom, amelyből itt-ott elvettek, vagy megpiszkáltak valami hatalmas lapáttal, aztán az egészet otthagyták felhasználatlanul, és helyenként belepte a folyóka, vagy valami csenevész fű. Lefutó, éles peremű, szélesalakú gödrök, teknők, szakadások tagolták az oldalát. Ezek még tele voltak árnyékkal, sötéttel, de fent a gerincet, főként annak keleti végét már megsütötte és valóságosan sárgára festette a kelő nap. Mint később megtudta, ez volt a South Mountain, a Déli-hegy.

A szoba másik ablaka keletre nézett. Azon is kitekintett. Nem látott narancsfát a szomszédban, semmilyen fát se, de az arra hosszabban elnyúló városon túl maga a völgy tárult eléje, a völgynek az a része, amerről jöttek tegnap, és messze, messze el lehetett látni. A széles völgyfenék még teljesen árnyékban feküdt, de a citrom- és narancsfák világoszöldje valamelyest már elütött a folyóparti fűzfák, füzesek kacskaringós sötétzöldjétől, István legalábbis úgy vélte, hogy a szétterülő, szinte mindent elöntő halványzöld azoknak a roppant nagy citrom- és narancskerteknek a színe, amelyeket a vonatból megcsodáltak. A völgy déli oldalán látszott a másik ablakból megfigyelt hegy egy darabja, és az is, hogy nem ott ér véget, ahol olyan furcsán megvilágítja a nap, hanem különálló magaslatokra bomolva láncszerűen folytatódik kelet felé, és közben mind alacsonyabb lesz, mert azzá teszi a távolság, vagy, mert valóságosan is kisebbedik.

Az északi oldalon szintén hegylánc húzódott. De ez más volt, nem olyan sóderhalomszerű, nem kupacokból összetevődő. Magasra nyúló csúcsai voltak, és oldalai is kevésbé meredeken futottak le. Előhegyek vezették be jelentős szintkülönbségekkel és a lábukat képező, szinte szelíd lankákkal. Félig-meddig még ezt is árnyék borította, de azért lehetett látni, hogy az egész nem olyan szabdalt, szögletes, és kevésbé kopasz, kietlen, mi több, fent a csúcsok, nyergek közelében fa, erdő is van, bár a szélső házaktól nem messze egy hepehupás fennsíkszerűség széles, növénytakaró nélküli, csupasz sziklafallal kezdődik. Megint csak utólagos tájékozódás szerint ez, a hegyeknek ez a sora volt a Santa Paula Ridge, a Santa Paula-hegylánc.

A két lánc messze keleten találkozni látszott. István nem tudta eldönteni, hogy csak látszat-e ez, vagy ott valóban összeérnek, összeköti őket talán éppen az a hegy, amelyen jövet Newhall után átkeltek.

Eljött az ablaktól. Megnézte az óráját, és felöltözött. Annával nem osztotta meg észleleteit. Lement a földszintre. Az ebédlő még üres volt, csak a konyha felől hallatszott némi motozás. A bejárati ajtót nyitva találta, mert valamelyik lakó úgy hagyta, vagy mert Mrs. Lauren ezt sem zárta be éjszakára.

Kint valamivel hűvösebb volt, mint este, és a virágillat most egyértelműen édesköményre emlékeztetett. Átvágott az udvaron, benyitott a pajtába. Megvolt a biciklijé. A kapu felé indult, de mielőtt kilépett volna rajta, felnézett a derült égre. Közben feljebb jöhetett a nap, mert világosabb lett a kékje. Nagyot szippantott a könnyű, száraz levegőből. Elmosolyodott, mert megint énekelni kezdett a pinty-féle, de most már nem egyedül, más madarak is csatlakoztak hozzá, szintén ismeretlenek. Kisétált a kapu elé, a sarokra. Az állomás utcáját egy nagy lajtkocsiból locsolták, a Davisen egy dinnerpailles munkásféle ember, aztán egy öltönyös úr közeledett, az utóbbi bőrrönddel a kezében, feltehetően vonathoz igyekezve. Mindketten barátságosan ráköszöntek. Ő is jó reggelt kívánt nekik.

Mire visszatért a szobájukba, Anna már szellőztetett. A gyerekek is felébredtek, és megmosakodtak, felöltöztek. Imruska nyomban Tom Sawyerébe mélyedt, de Bözsike és Jancsika vidáman futkosott fel-alá, és a nyitott ablakon ki-kihajolva azt kiabálták: Santa Paula! Santa Paula! Ilon, aki még hálóingecskéjében volt, erősen selypítve utánozta őket, bár Santa Paula helyett időnként *Santa Claust* mondott, és Bözsike minduntalan kijavította, hogy nem Santa Claus, nem Mikulás, hanem Santa Paula, de csak megint elhibázta. Mikor ezt megunták, eszükbe jutott, hogy itt van vezetékes víz és villany, és fel-felkapcsolták a meny-nyezetlámpát, és meg-megnyitották a mosdóasztalka felett a vízcsapot. Hiába szólt rájuk az anyjuk, hogy nem szabad, addig nem hagyták abba, amíg büntetést nem helyezett kilátásba.

István megborotválkozott, Anna felöltöztette Ilont, és levonultak az ebédlőbe. Murányiék már teljes létszámban a nagy asztalnál ültek. Javában ettek, amikor megjelent a két amerikai is. Mrs. Lauren rántottát adott ropogósra sült szalonnával és narancsot. Anna Ilon narancsába vájta a körmét, hogy úgy hámozza meg, ahogy ők szokták, de látva, hogy az amerikaiak előbb késsel mindkét végén levágják a héját, aztán pedig hosszában bevagdossák, ő is úgy csinálta, és csak aztán nyúzta meg a szépszínű, telt gyümölcsöt. István is követte a példáját.

Evés közben megállapodtak, hogy István és Gábor reggeli után azonnal indul a Union Oilhoz jelentkezni. Amíg ők oda lesznek, addig a két család itt marad a burdban. Az asszonyok folytatják a kipakolást, rendezkedést. Mikor végeztek, esetleg elmehetnek szétnézni, ismerkedni a környékkel, a várossal, ha kedvük tartja, ha nem túl fáradtak. A gyerekek máris kimehetnek az udvarra játszani, csak legyen velük Imruska, nehogy letiporják Mrs. Lauren virágait, vagy kimen-

jenek az utcára. A két amerikai hozzászóhatott az idegen szóhoz, mert a magyart hallva nemhogy nem kérdezték meg, milyen nemzetiségűek, melyik országból valók, de még csak a szemük se rebbent.

István megtudakolta Mrs. Laurentól, hol van a Union Oil üzemfőnöksége, és hogyan találják oda. Nem ment ritkaságszámba, hogy lakói ilyen természetű felvilágosítást kértek tőle. Akadt köztük átutazó ügynök, turista is, de a többségük kizárólag a Union Oil miatt jött a városba, munkát vállalni vagy üzleti ügyben. Akit rokonszenvesnek talált, annak még le is rajzolta egy papírra, hogyan, milyen utcákon át jutnak oda. István is ebbe a kategóriába esett, és így a szóbeli eligazítás mellé még hevenyészett útvonalterképet is kapott.

A férfiak legjobb ruhájukat vették fel. Mindkettőjük öltönye gyűrött volt, még nem lógták ki magukat. Az asszonyok ezt látva menten vasalót akartak kérni a burdosasszonytól, hogy kivasalják. De ők hallani sem akartak arról, hogy levessék. Azt mondták, jó az így is, és különben sem akarják ilyesmivel vesztegetni az időt.

Kiléptek a kapun, és végigmentek a Davisen. Az utca két oldalán favázas családi házak sorakoztak. Az elején kevés, a vége felé egyre több járókelővel találkoztak. Mindenkinek köszöntek, mintha Szajlán lettek volna, és nekik is vissza-köszönt mindenki. A Davis a Main Streetbe torkollott. Ott keletnek fordultak. Ez volt a főutca. Ezt lehetett is látni, ugyanolyan burkolatlan és poros, de jóval szélesebb, kőjárdás, és tele üzletekkel, a falakon, homlokzatokon nevek, reklámok, az úttest mentén villany- és telefonoszlopok sok-sok vezetékkel. A járdán férfiak és nők siettek mindkét irányban. Istvánék felhagytak a köszönéssel, és nekik se nagyon köszöntek többé. Az úttesten még élénkebb forgalom zajlott. Lovas kocsik, hintók, bricskák jöttek-mentek, vagy várakoztak a gyalogjáró mellett, miatt gazdáik rakodtak, vagy le-, felszálltak. Bicikliseket is láttak és triciklis kifutófiúkat. És néha egy pöfögő autót, amely a közeli lovakat megrémítve hangos túlköléssel kért magának utat. Egy helyen felnyergelt ló állt egy járdaszéli póznához kikötve. Egyre több lett az üzlet. A Davis és a következő utca, a Mill Street között csak azon az oldalon nyolc boltot és két bankot számoltak meg. Az egyik bank a Farmer and Merchants volt, ahová toledói bankjuk átutalta a pénzüket. A boltok közt volt ruházati, fűszeres, méteráru, édességbolt, bútörüzet, cukrászda, cipőbolt, drogéria. Egyik nagyobb, hívogatóbb kirakattal büszkélkedett, mint a másik. A Butcher-vasárukereskedés kirakatában szerszámok gazdag választéka vonzotta magához a tekintetük, de sietvén, csak egy futó pillantást vetettek rájuk. Odébb, a Mill és 10th Street között azonban mégis kísértésbe estek, és a Davis and Brown Champion Stables előtt csak megálltak báméskodni. A cég lóvonta járművek és lószerszámok értékesítésével és javításával foglalkozott. Az utcára nyíló műhelyből átható bőr- és festékszag áradt. A bemutatóterem ajtajában álló alkalmazott szívélyesen invitálta őket, hogy fáradjanak be, és nézzenek körül, de ők a fejüket ingatva csak az üvegfalon keresztül vetettek sóvár pillantásokat a vadonatúj kocsikra, hintókra, nyergekre, hámokra, ostorokra és egyéb kellékekre.

Mrs. Lauren leírása alapján már messziről felismerték a házat, ahová igyekeztek. Egyemeletes vöröstégla saroképület volt nagy, íves ablakkiugrásokkal és toronykával a tetején. A *Santa Paula Hardware Co.* felirat a homlokzaton nem tévesztette meg őket. A burdosasszonytól tudták, hogy a Union Oil fűróberendezéseket forgalmazó leányvállalata, és az anyacég Los Angelesbe költözése óta az használja az épület nagy részét.

Keresztezték a 10th Streetet és már ott is voltak a főbejárat előtt. A Union Oil irodái az emeleten voltak, ahová a főbejárat mellől egy külön ajtón át lehetett feljutni. Felmentek. Egy alkalmazott egyből az üzemfőnökhöz irányította őket.

– Charles Millard – mutatkozott be az üzemfőnök az íróasztala mellől felémelkedve, miután megmondták, kik és mi járatban vannak. – Foglaljanak helyet, kérem.

Elvette a szerződéseiket, visszaült és átfutotta őket.

– Rendben. Hát, akkor Isten hozta magukat a Union Oilnál – mondta kedélyesen. – Hogy utaztak? Hideg van-e még Ohióban? Hogy tetszik Dél-Kalifornia? – és a választ meg se várva hátranyúlt, és a mögötte lévő állványról elvett egy vaskos füzetet, és keresgélni kezdett benne, de aztán, mint akinek hirtelen más jutott eszébe, letette, és megkérdezte:

– Németek?

– Nem – felelte István.

– Lengyelek?

– Azok sem.

– Hát, akkor mik?

– Magyarok.

Nemcsak hogy a magyarok rossz híre még nem jutott el Kaliforniába, de az üzemfőnök azt sem tudta, hogy van ilyen nemzet a világon, és kissé bátortalanul megkérdezte:

– Magyarok is vannak?

– Vannak.

– Mi az országuk?

– Magyarország.

– Van olyan ország?

– Van. Osztrák-Magyar Monarchia a hivatalos neve.

– Akkor maguk osztrák-magyarok?

– Nem. Csak magyarok.

– De nincsen saját országuk?

– De. Csak összeházasodtunk az osztrákokkal.

– Hogyhogy?

– Hát... hosszú sora van annak.

– No, mindegy is – fogadta el a kitérő választ az üzemfőnök. – Dolgoztak már olajfúrásnál?

- Nem.
- Hol dolgoztak eddig?
- Én vasöntödében, a társam elevátorgyárban.
- Igen? No, ez kapóra jön. Akkor konyítanak valamit a vashoz.
- Én Magyarországon még lemezgyárban is dolgoztam – tette még hozzá István.
- Így még jobb.
- Családostul jöttek?
- Igen.
- Gyerek?
- Nálam négy – felelte István.
- Nálam kettő – szólalt meg most már Gábor is.
- Akkor maga is tud angolul – állapította meg az üzemfőnök Gáborra tekintve. – Azt hittem, hogy nem, azért hallgat.
- Hát, egy kicsit – mondta Gábor.
- A társam nem régóta van Amerikában.
- Az igazgató megint kézbe vette a füzetet, kinyitotta és belenézett:
  - Igen. A Hopper canyonban fognak dolgozni, egyelőre, Steve, maga a 2-es toronynál, George, maga a 4-esnél. A Hopper canyon innen kábé 15 mérföldre van, Fillmore-tól északkeletre, a Sespe-hegységben.
  - István nyagot nézett, de nem szólt semmit.
  - Élezők lesznek. Nem mindjárt, később. Egy-egy élező mellé lesznek besztva, egyelőre. A keze alá dolgoznak, és közben ellesik az élezést meg a többit, amit még csinálni kell. Kevés az élezőnk. Két műszak van, egy nappali és éjszakai – magyarázta az üzemfőnök. – A munkaidő napi 12 óra. Vasárnap szabad. De előfordul, hogy nem, ha úgy hozza a szükség. Szombat este hazaszállítjuk az embereket. Munkaidő után máskor is el lehet menni, elvben bármelyik nap, de nincs mivel. Szállás kalyibákban. Először nem bír aludni az ember, mert nagy a zaj, de aztán megszokja. Kosztolás helyben. A saját költségére mindenkinek bevásárolunk, de azt is ehetik, amit otthonról hoznak magukkal. A bérezést tudják. Fizetés minden második szombaton. Elnézést, de munkaruhát nem adunk. Ez tévesen jelent a hirdetésben. Arról mindenki maga gondoskodik. Fontos, hogy a bakancs vasalt orrú legyen. Mikor érkeztek?
  - Tegnap – felelték egyszerre.
  - Akkor kezdés holnapután. Addig keressenek fedelet a fejük fölé, rendezkedjenek be, akklimatizálódjanak. Két lehetőség van: vagy vállalati munkáslakásba költöznek, vagy máshol vesznek ki lakást a városban. A munkáslakásaink a 12th Streeten vannak, a Santa Paula Street és a Saticoy Street közötti részen. Ideírom az utca nevét, és azt, hogy hány szám alatt találják meg a gondnokot.
  - Elővett egy cetlit, ráírta és átadta Istvánnak.

– Ha az ottaniak nem felelnek meg, ha jobbat, nagyobbakat akarnak – közben hátranyúlt egy papírlapért -, itt egy lista a városban kiadó lakásokról és házakról – és átnyújtotta. – Lehet köztük olyan is, amelyet már kiadtak, mert csak hetente frissítjük. Indulás holnapután reggel 5-kor innen az épület elől. Ha addig felmerül valami, vagy nehézségbe ütköznek, keressenek meg, vagy ha kint vagyok a területen, forduljanak Mr. Waldiehoz, a titkárunkhoz, akit itt találnak a szomszéd szobában – és mutatta, melyikben. – Jó munkát és zökkenőmentes beilleszkedést!

– Na, süsd meg, István, nem mondtad, hogy nem helyben van a munka – jegezte meg Gábor, mikor kijöttek az épületből.

– Nem, mert nem tudtam – felelte István bosszúsan.

És ez valóban így volt. Nem tudta, mert nem gondolt bele. Pedig most, hogy kiderült, a napnál világosabban állt előtte, hogy az olajmunkásság, bármit is kelljen majd csinálni, az nem olyan, mint a gyári. Nem úgy van, hogy az ember ott lakik, ahol a gyár van, abban a városban, negyedben, aztán bejár dolgozni. Ennél változó a munkahely. Ma itt, holnap amott. Előfordulhat, hogy a fűrés közel van a lakóhelyéhez, de ha aztán megtalálták az olajat, akkor mennek tovább, egy másik helyre, ahonnan esetleg már nem jöhet haza mindennap. Utána meg megint máshova, még messzebbre. Hát, olyan cigányforma élet ez, gondolta, folyton menni, vándorolni, hetente csak egyszer hazajönni. Így utólag nem is értette, hogy nem jutott ez eddig eszébe.

– Most már mindegy, eljöttünk, itt vagyunk, nem tehetünk semmit – mondta Gábor.

– Ahogy mondja, kend – hagyta helyben István. – Eső után köpönyeg. De lehet, hogy akkor is jövünk, ha előre tudjuk.

– Most ezt már tudjuk, de azt még nem, hogy mi az az élező. Mit élezünk majd?

– Majd kiderül, Gábor bátyám.

Egy járókelőtől megérdeklődtek, merre van a 12th Streetnek a Santa Paula és a Saticoy közé eső szakasza. Kedvetlenül ballagtak tovább a Mainen, ahol lassan elfogytak az üzletek. Az utolsó kereskedelmi egység egy gőzmosoda és ruhatisztító volt. A 12. utcát három utcával odébb lelték meg, mert közben két névvel jelölt keresztutca is megszakította a számozást. Észak felé folytatták rajta útjukat. Megritkultak a lakóházak, majd teljesen eltűntek. A vasútba ütköztek. Átmentek a sorompónélküli átjárón. A Santa Pauláig jóformán már csak üzemek, raktárak, üres telkek voltak. Utána az egyik oldalon egy gyárféle terpeszkedett el hatalmas tartályokkal, üstökkel és mindenféle, összevissza futó csövekkel. Olajfinomító volt, az Union Oilé. Szemben vele, az utca másik oldalán favázás kis házak álltak egészen a Saticoy Streetig. Ezek voltak a munkásházak, ez volt a Union Oil munkáskolóniája.

Hármat találtak üresen. Gábor lekötötte az egyiket. Istvánnak nem tetszettek. Kicsik voltak, sötétek, és olyan közel egymáshoz, hogy a köröttük lévő szűk teret a legnagyobb jóindulattal sem lehetett udvarnak nevezni, konyhakertnek alkalmas hely hiányáról nem is beszélve. A sivár környék is nyomasztóan hatott rá. Az olajfinomító üzem eregette füsttel, gőzzel, bűdösséggel kiegyezett volna, de még Birminghamen edződött lelke is soknak találta, hogy sehol egy fa, bokor vagy gyepes terület, csak csupaszföld, szemét vagy góré, dudva.

Még ebédidő előtt visszaértek a burdba. Anna nem mondott semmit, mikor értesült, hogy István nem Santa Paulában dolgozik majd, hanem valahol távolabb, a hegyekben, és hetente csak egyszer jön haza a családjához. Nem tett szemrehányást, de látszott rajta, hogy nem tetszik neki, hogy csalódott. Elkomorult a tekintete, összehúzta a száját, szinte csücsörített vele, mint ilyenkor szokása volt, és némán tett-vett tovább a szobájukban. Csak akkor szólalt meg, ha a gyerekek beszéltek hozzá vagy utasítást adott valamelyiknek. De aztán, mikor egyikük sem tartózkodott bent, egyszer csak kifakadt, hogy mi lesz így övele, ővelük, ha István csak a szennyesét mosatni jár majd haza. Magában, magukban a világ végén, egy idegen városban, ahol senkit se ismernek. Neki csak egy nap lesz ura, támasza, a gyerekeknek meg apjuk? Hogy boldogulnak nélküle? Ki áll őmellette, mellettük a hét többi napján, ki gyámolítja őket? Hogy rendezkednek itt így be, hogy vesznek meg mindent, ami kell, hogy szokják meg az új környezetet, hogy találják meg a helyüket? Meg azzal az egy nappal is mit ér majd, amit István az ő körükben tölt? Utána neki csak még rosszabb lesz magában, pláne éjszaka, mikor megint arra ébred, hogy nem fekszik az ágyában.

István vigasztalni próbálta mondván, hogy nem lesz az olyan rossz, és nem is lesznek egészen magukban, hiszen itt vannak Emmáék is. Meg más magyarok is lehetnek a városban. És idővel barátnője is lesz, akivel összejár és mindent megbeszél. Vagy kifognak egy jó szomszédasszonyt, aki mindenbe bevezeti, aki segít, ha kell. Az fontos, a jó szomszéd, néha többet ér, mint a barát, a rokon. Azon kívül nem biztos, hogy ez mindig így lesz. Olyan helyen is fürhatnak, ami közelebb van, ahonnan mindennap hazajöhet, meg helyben is dolgoztathatják, nagy ez a kompánia, mással is foglalkozik, itt a városban, a burdosasszony mondta. Meg ha minden kötél szakad, ki is léphet, aztán máshol vállal munkát, más kompániánál. Nem kis erőfeszítésébe került, míg Anna megnyugodott annyira, hogy rendbe szedte a ruháját, megigazította a haját, és a gyerekeket összeszedve lemehtek az ebédlőbe, mert közben dél lett, és Mrs. Lauren előre figyelmeztette őket, hogy nem tálal kétszer.

Gábor ebéd után visszament Emmával a 12. utcába, hogy megmutassa neki a lakást, és megkössék a bérleti szerződést. Míg a férfiak délelőtt távol voltak, az asszonyok mégsem mozdultak ki a burdból. Féltek, hogy magukban eltévednek. Hogy István személyében volt már kalauza, az Árvai-család most pótolta az ismerkedő sétát. A Main Streetre nem mentek le, de amennyire Ilonnal lehetett,

akit többnyire még vinni kellett, bejárták a környező utcákat. Kiderítették, hol a legközelebbi fűszeres – a Mill Streeten volt -, mi van tovább a Santa Barbarán nyugat felé és a vasúton túl északi irányban. Sok narancsfát láttak, és ahol nem védte kerítés az udvart, alig tudták a gyerekeket visszatartani, hogy megdézsmálják a termést. De a legtöbb fa, bokor, virág teljességgel ismeretlen volt előttük. Ugyanez vonatkozott a madarakra is. A veréb, feketeregő és a holló kivételével egyet sem tudtak azonosítani. Először még a kolibrit sem, pedig arról már hallottak, Imruska pedig ismerte a madaras könyvéből, és azt is tudta, hogy sok fajtája van. Többször hallották zungattyúszerű berregését, és villanni is látták néha a lombok körül, de eltartott egy darabig, amíg a parányi szárnyast egy virágkehely előtt lebegtében végre megpillantották és teljes bizonyossággal meggyőződtek róla, hogy az. Utána Bözsike se rettegett többé, hogy darázs üldözi, mert nyilvánvalóvá vált, hogy az repül rá időnként virágnak nézve élénksárga blúzáat.

Mielőtt István másnap lakáskeresés céljából nyakába vette volna a várost, elugrott leendő bankjukba, a Main Street-re. Számlát akart nyitni, és pénzt kivenni. És megint meglepetés érte. A Farmer and Merchants Bankban sajnálattal közölték vele, hogy egyelőre egyik sem lehetséges, mert még nincs itt a pénze, és több napig, akár egy hétnél tovább is eltarthat, amíg megérkezik. Ez is kellemetlenül érintette. Még szerencse, gondolta, hogy nagyobb összegű készpénzt hoztak magukkal, ami talán elegendő lesz élelemre és az első havi lakbérre, ha nem kérnek letétet. Ettől függetlenül úgy döntött, hogy Annának nem szól róla, egyelőre nem, elég most neki azt megemésztetni, hogy hetente csak egyszer jár majd haza. Később mindenképpen közli vele. De az is lehet, hogy nem lesz rá szükség, mert hátha közben megjön a pénz, és az egészből csak annyit vesz észre, hogy ő kivesz egy szabadnapot, hogy bemehessen a bankba, aminek még örül is majd, hiszen így velük tölt egy külön napot.

A bankból nem ment vissza a burdba, hanem egyből az első címre indult. Csak úgy vaktában, térkép nélkül, kérdezősködve, hol, merre van a keresett utca. De aztán rájött, hogy ez lassú, haladatlan módszer, azon kívül a megkérdezettek olykor egymásnak ellentmondó felvilágosításokat adnak, és az is előfordult, hogy tudatlanságból rossz irányba küldték. Ezért a Mainen egy papírboltban vett egy Santa Paula-térképet. Vértett a szíve, hogy éppen most ad ki pénzt ilyesmire. Gyenge minőségű, kezdetleges mappa volt, inkább a város helyszínrajza, semmint igazi térkép, és az utcaneveket, a házszámokat is nagyon apró betűkkel tüntették fel rajta, de a célnak nagyjából megfelelt.

Jó pár címre elment. A címek egy része kiadó házat takart, amely számukra egyelőre nem jöhetett szóba, egy részük pedig érvénytelen volt. Már szinte a fél várost bejárta, nem akarván felesleges járkálással tölteni az időt ebédelni sem ment vissza a burdba, de még mindig nem talált megfelelő lakást. A Santa Paula Street nyugati részén, tehát messze a munkáskolónia iparnegyedszerű környé-

kétől, egy kétszintes házban lett volna egy, de túl sokat kértek érte. Mielőtt a belvárosi címetet vette volna sorra, megnézett egyet a vasút utcájában, a Santa Barbarán is. Eredetileg nem tervezte a vonatok zaja miatt, de minthogy a 11th Street felé tartva éppen előtte vitt el az útja, megtekintette.

Jó állapotú, két hálószobás, tágas, világos lakás volt egy egyszerű, négyzet alaprajzú favázás ház emeletén. Hátulról, egy nyitott külön lépcsőn esett bele a feljárás. Istvánnak tetszett. Volt benne villany, vezetékes víz, elfogadható a bére is, és nem kellett letétet fizetni, bár konyhakert nem járt hozzá, és attól, hogy bútorozott, jóval többet kértek érte, mint egyébként kértek volna. A konyhakert kellett volna, de bútorozatlant nem bérelhettek. Nem volt kitől bútort kérni. Használat, kiselejtezett pedig nemigen találtak volna. Santa Paula kisváros volt, ahol az emberek ritkán cserélték le a bútoraikat, vagy ha mégis rászánták magukat, nem nagyon adták el a régit, még kevésbé dobták ki. Mellette szólt az is, hogy a tulajdonos, egy Cecil McCray nevű idős ember, aki a földszinten lakott a feleségével, maga is olajmunkás volt egykor, és István úgy gondolta, megtudhat tőle egyet-mást leendő munkáját illetően. A vonatzajt, a füttyöt, a csengetést meg végtére is el lehet viselni, sőt, a gyerekeknek még tetszik is majd, győzte meg magát végérvényesen.

Megkérte az öregeket, hogy tartsák a lakást, amíg vissza nem jön a párjával. Csak Ilont hozták magukkal, a többi gyereket a burdban hagyták a Murányi-lányok felügyelete alatt. Anna nem ment mindjárt bele, hogy kivegyék. Úgy vélte, tovább kellene keresni, hátha akad olcsóbb, konyhakertes is. Mikor István rámutatott, hogy a burd arányosan nézve többbe kerül, és nekik az az érdekük, hogy minél előbb eljőjenek onnan, a konyhakert meg nem minden, akkor azt firtatta, nem lehetne-e valahol mégis inkább bútorozatlan lakást bérelni. De amikor elmagyarázta neki, hogy az miért járhatatlan út, végül beadta a derekát, és kivették.

Még aznap délután beköltöztek, bár a burdban a fél nap már egésznek számított, még így is, hogy lemondtak az aznapi vacsoráról. Murányiék maradtak. A kolóniabeli lakás bútorozatlan volt, és egyelőre még egy árva ágyat sem sikerült felhajtaniuk. Az egyik hálószoba, a kisebb, a kétágyas, amelynek a South Mountain felé néztek az ablakai, Istváné és Annáé lett, a nagyobb, a háromágyas Imruskáé, Jancsikáé és Bözsikéé azzal, hogy ha Imruska külön szobát akar, később berendezik neki a ruhaszobát, a ruhákat meg a hálószobákban tárolják majd. Ilont illetően úgy döntöttek, hogy az apja ágyában alszik, mikor az nincsen itt-hon. Mikor meg itthon van, az anyja veszi maga mellé. Vagy esetleg az apja szerkeszt neki kiságyat, de csak azután, ha már vettek edényeket és egyéb konyhai eszközöket. Még mielőtt besötétedett volna, a Mill Street-i fűszeresnél vettek némi harapnivalót. Ettek, megmosakodtak, és korán lefeküdtek.